

DUODJU! 3/5 Ávdnasteapmi – Oahpaheaddjidoarjja

DUODJU! pedagogalaš materiála lea buvttaduvvon AIDA ja AIDA II-arkiivat dálá áigge doaibmin – fidnuin, Suoma Riikkaarkiivva Sámi arkiivvas Interreg Nord -ruhtadanprográmma doarjagiin.

Almmustahttinbeaivi 19.10.2021 (18.2.2022)

Buvttadan: Sámi Arkiiva, Arctic Indigenous Design Archives.

Diat:

0/13

Ovddit diaráiddus oahpaimet earuhit iešguđet ávdnasiid. Dán diaráiddu ulbmil lea oahppat ávnnastit: mii lea ávnnasteami ja duddjoma earuhus.

Váldosiiddu govva, Duodju! gráfalaš elemeantat ja govvaoplánen: Sunna Valkeapää.

Tevnnegat: Sunna Valkeapää, Michalina "Misia" Siennicka, Tiina-Maria Aalto.

1/13

Ávnnasteapmi lea vehá seamma ášši go vaikko murjen. Dus lea dárbu beassat borrat murjjiid, de don vuolggat murjet. Ávnnasteamis lea seamma áššis sáhka. Go duojáris lea dárbu duddjot juoidá de son manná viežžat ávdnasiid dan duoji várás, ávnnastit.

Go leat fitnan murjemin, murjjiid galgá diedusge vuos rensket vai beasat borrat dahje páhkket ja coggat buollašii. Seamma láhkai ávdnasa galgá válbmet dakkár hápmái vai dan sáhtta geavahit duojis. Vai beassá duddjot. Dat gullá ávnnasteapmái, ávdnasa duddjomii. Dahje nuppeládje sáhtta maidái dadjat ahte duddjon álgá jo ávnnasteamis. Muhtumin leage váttis earuhit gokko manná ávnnasteami ja duddjoma rádjji. Vai gávdnogo dat oppanassiige?

Namut nu máŋga ávnnasteami go máhtát!

Govva: Luopmánat.

2/13

Mii lea ávnnas?

Ovddit diaráiddus (Materiálat dahjege ávdnasat) oahpaimet ahte juohke diŋga lea dahkkon muhtun ávdnasis. Vai duojár bastá ávnnastit, son galgá máhttit dovdat iešguđet ávdnasiid ja diehtit maid dain dárbbáša.

Gos ávnnas boahtá?

Omd. Guvssi ávnnas, báhkki, lea vuovddis. Silbačiŋa ávnnas, silba, boahtá silbaruvkkiin.

Mot ávdnasis šaddá ávnnas?

Go oainnát meahcis soagi, dakkár soagi mas lea báhkki. Leago dat jo dalle ávnnas? Vai easka go leat čuollan báhki luovusin? Vai easka go leat duddjon das roavva guvssi hápmosa?

3/13

Dá lea govva go olmmoš lea fitnan suidnemin. Dál son cábmá suinniid geađggi nalde ja botnjá giedahasaid. Dan manjel son heaŋgu daid goikat. Go suoinnit leat goikan daid sáhtta coggat nuvttohi man duojár lea gorrón, vai oazžu loahpalaš čappa hámi. Gárvves gápmagis suinniid geavahit suohkuid sajis.

Govva: (1., stuorra) Suidnet. (2.) Suoinnit. Priváhta govvačoakkáldat; Gáldu. (3.) Gámasuoinnit. Sámi arkiiva; Sogsakk arkiiva; Gáldu.

4/13

Dá lea govva olbmos gii lea meahcis sahemen soagi mas lea báhkki. Báhki sáhtta duddjogoahit go lea njuoskkas, dahje dasto dan sáhtta roavvasit hábmet dan ládje vai beassá goikadit. Báhkis sáhtta duddjot vaikko guvssi, bollu, náhpi dahje maid beare.

Govva: (1.) Báhkki. (2., stuorra) Viežžat báhkiid; Sáhat.

5/13

Dán govvas olmmoš njuovvá bohccojuolggiid. Son ávnnasta gápmasiid main áigu de goarrut nuvttohiid. Njuoska náhkki álggos vuolahastojuvvo vai bissu njuolga go goiká. Dasto go lea ollásit goikan, de jiehkkuin neaskit gápmasis vuolahasaid ja cuoccaid eret. Seammás dibmet osttuin náhki gokko lea neaskán. Dát proseassa dibme ja nanosmahtta gápmasiid dan mađe ahte lea buorre goarrut ja doallá bures.

Buorre gažaldat leage: gos dát ávdnasat leat boahtán?

Govva: (1., stuorra) Neaskit. (2.) Bohccojuolgi ja (3.) Jiehkku. Sámi arkiiva; Sogsakk arkiiva; Gáldu.

6/13

Dán govvas olmmoš roggá meahcceravddas vettiid. Go roggá veatti, de geahččala oazžut nu guhkes ja njuolga bihta go vejolaš. Veattis váldo bárku eret ovdal goikadeami. De go áigu duddjot das juoidá, galgá dan álggos luvvadit vai sodjá čábbát. Veattis sáhtta duddjot vaikko bolluid dahje čiŋaid.

Govva: (1.) Veaddedujiid álggahusat; Čájánasat. Matleena Fofonoff; Duojár. Sámi arkiiva; Sogsakk arkiiva; Gáldu. (2., stuorra) Čoaggit.

7/13

Dán govvas olmmoš lea ávdnasteamen gávtti várás. Son geahčada hearvabáttiid. Makkár materiála hearvabáttiin lea geavahuvvon? Gos dat hearvabáttit leat dahkkon? Nabai eará ávdnasat maid oainnat dán govvas, mii materiálaid dain lea ja gos dat leat bohtán?

Govva: (1., stuorra) Gávppašit. (2.) Silkeárpu; Hearvabáddi.

8/13

Dá lea silbaduojár. Son áigu duddjot činaid ja dárbbáša dasa silbba. Son dinggo silbaárppu neahtas, ávdnasta dihtora guoras. Čiknamateriálat bohtá de poastta, mielde neahttagávppis duojára lusa. Gos dat dinggojuvvon silba bohtá neahttagávppái?

Govva: Dutká neahtas.

9/13

Dá lea duojár ávdnasteamen atnugálvvuid gávppis. Sus lea muhtun plána duodjái, masa áigu geavahit boares biktasiid. Dat lea akta duodjejurddašeami málle, seastivuohhta ja materiála gudnejahttin, geavahit lohppii dan mii jo lea.

Govva: Válljet atnugálvvuid.

10/13

De mii leat oahppan ahte feara mii sáhtta leat ávdnas. Go fal das bastá juoidá duddjot. Seastivuodain čoaggá buriid ávdnasiid.

Govva: Nieida čájáhallá iešguđetláganat buvttamearkkaid.

11/13

Dán diaráiddus leat oaidnán mánga iešguđetlágan ávdnastanvuogi.

Mii dáidda lea oktasaš?

Duojáris lea álot oalle čielga jurdda das makkár duoji muhtun dárbbáša. Dárbu.

Go lea čielga govva dan duojis, de duojár diehtá jo makkár ávdnasa dárbbáša. De ávdnasta, válbme ávdnasa. Ja de duddjogohtá.

12-13/13

Sisdollet tevnnegiid govvagáldut ja buvttadeaddjejoavkku dieđut.